

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII.

V sredo 1. velikiga travna (maja) 1850.

List 18.

Kebrovo olje.

Čeravno lélas ni kebrovo léto, vunder clo brez majskih kebrov ne bo, ki sadnim in gojzdnim drevésam nadlegvajo. Ne bo tedaj napčno, bravcam „Novíc“ na znanje dati, kako v nekterih krajih na Nemškim in v nekterih kantonih na Švajcarskim s tem merčesam ravnaajo in ga v prid porabijo. V „Novícáh“ je bilo že od te imenitne reči govorjeno, pa kakor se nam zdí, ni bilo takó porajtano, kar bi treba bilo. Na Nemškim si véjo ljudje marsikter dobiček od teh merčesov pridobiti, in kér jim njih ravnanje malo stroškov prizadene, ga hočemo v tem sostavku svojim bravcam razložiti.

O velkim travnu zjutraj, kader se dan napoči, še rôsa na drevésih in travnikih leží, in kebrí še ne letajo ampak mirni in skerčeni na drevésih sedé, gre-do otroci s žaklji, jerbasčki in drugimi posodami na verte, polje in v gojzd, in tresejo drevésa, de ti merčesi doli popadajo; majnši otroci jih pobirajo in jih v perpravljené posode devajo. Kader so vse posode napolnjene, jih domú nesó ali pa še večkrat na kakim majhnim vozičku peljejo; kar jim posebno veselje in kratkočas dela. Pa ti otrôci imajo zraven veselja tudi gotov dobiček, ker se jim vsak simri (to je tričetert našiga mernika) po 4 kraje. od ljudi plača, kateri se z delanjem kebroviga olja pečajo. Gotovo je, de v létih, kader je veliko majskih kebrov — so jih otroci iz ene vasí čez 50 vaganov (mecnov) skup spravili, kar jim je čez 7 gold. doneslo, česar smo se z lastnimi očmi prepričali. V krajih, ki blizo listnatih gojzdov leže, jih naberó včasih več sto vaganov, in kdor napravo olja iz téh merčesov dobro razume, naredí iz vagana kebrov več ko 8 bokalov olja dvojne baže, kar se takole godí:

Kader je veliko vaganov kebrov skup, jih hitro z žveplenim dimam umoré *) in potem precej v za to napravo že narejene stope denejo in stlačijo. Kader so dobro stlačeni, se denejo v kotel, kateri je takó narejen, de ima zgorej pokrov, de se kotel dobro zaprè, spodej na strani pa železno cev; potem podkurijo pod kotlam enmalo, kar se v vaséh narveč v perilnicah ali sušivnicah zgodi; ogenj sme le po malim goreti in med tém se mora goša večkrat premešati. Poskusili so tudi, de so kotel v peč djali, kader so po peki kruh vùn vzeli, kar je tudi dobro — le peč se potem prehitro razhladí. Gori omenjena naprava s plaménam gré nar boljši in hitrejši. — Zdaj se cedi mast iz kotla skoz cev v pripravno posodo; kader več ne teče, se goša iz kotla vzame in z novo namesti. Ostala goša se pohladí in se za pitanje prešicem dobro prileže, še kakoši in race jo rade jedó in se silno pri tem redijo. Kdor noče s temi

ostanjki živine pitati, jih na gnoj verže, ki ga rodovitniga storé. Cena tega olja stoji med 12—15 kraje. libra ali funt.

Takó napravljeno olje bo potem še na drugo vižo poboljšano, kar se pa takó zgodi: Na kakšin hladén kraj se velika posoda postavi; v drugo posodo, ktera pa mora manjši od une biti, se zverta s prav majhnim svedram v dno veliko luknjin; potem se na dno znotrej 100 in še več pôl kosmatiga popirja (Fließpapier) položí, na te lege popirja se razgerne velika čedna ruta, takó, de kader se olje na-njo vlije, se naj poprej skozi ruto in potem skozi popir cedí. Potem se ta posoda postavi na pervo, in takó se olje počasi čisto cedí v spodno posodo. Koliko več lég popirja in več rut se v posodo dene, toliko boljši in čistejši je olje. Takó očišeno, ali kakor Nemci pravijo „raffinirt“ olje gorí v svetilnicah tako čisto in svitlo, kakor nar boljši laško olje; se tudi ne kadí in ne smerdí; je, če se mu enmalo sreberne gladíne (Silberglätte) pridene, za vse barve dobro, in posušeno se sveti kakor zerkalo. Nekteri so poskusili, ga dvakrat in trikrat takó čistiti in ga za jéd porabiti; popolnoma očišeno je lepo zlatorumene barve in enaciga okusa kakor orehovo olje. Njegova cena stoji med 18—20 kraje. libra.

Kader se iz zgornje posode več ne cedí, se iz nje ostanjki v drugo posodo vlijejo in potem se kosmati popir in ruta dobro iztlačita; to olje je dobro za kolomaz, (šmir) za kmetijsko orodje in usnje, ker posebno usnje prav mehko in voljno naredí. Cena tega olja stoji na Nemškim med 8—10 kraje. libra.

Takó se da marsiktera scer škodljiva reč v korist in dobiček porabiti, in ker ta naprava veliko stroškov ne prizadene in vender dvojni dobiček prinese, jo priporočimo živo tudi kmetam po Slovenskim. Otrôci, čese jim kaj maliga obljubi, se bojo radi tega kratkočasniga dela lotili, de bodo kebre pobirali. Takó bo drevje škode obvarovano in dobro olje za razne domače potrebe se bo napravljalo.

Iz marsiktere reči, ktere nekteri ljudje še ne porajtajo ne, si služijo fabrike velik dobiček; tudi kebrovo olje ni kakšna kaj bodi reč! Br—

Ogersko zelje.

Moravska kmetijska družba opomni posebniga zelja, ki se „ogersko zelje“ imenuje in ki je veliko boljši od navadniga našiga, zató kér 1) po presajenju, tudi o suhim vremenu, veliko hitrejši rasti začne, 2) kér zavolj terdih glav ni ne gnjilobi ne červam takó podverženo, 3) se da dobro tlačeno 2 léti čisto dobro ohraniti. Marska kmetijska družba je dobila nekaj semena za poskušnjo.*)

Moravske nar. novíne.

*) Če je še toliko téh merčesov v kakšnim hramu, se precej zadušé, če se oknja zaprò in nekaj žvepljenk zasmodí.

*) Če se bo to zélje zares tako dobro poterdilo, ga bomo tudi mi na Slovensko skusili dobiti. Vred.